

Nationale Hannie Schaft Stichting

Terugblikken en de toekomst

2017 is al weer -zo lijkt het- geruime tijd opgeborgen in het historisch archief

In 2018 is inmiddels zo veel gebeurd in zo korte tijd, dat het lijkt alsof 2017, laat staan de jaren ervoor, er niet echt meer toe doen. De dynamiek van een wereld vol met technologie, dagelijkse social media prikkels en vooral veel politiek rumoer eist alle aandacht op. Alleen het NU is relevant, schijnbaar.

Toch kijk ik graag terug op afgelopen jaar. Zoals elk jaar was voor ons de laatste zondag van november –dit keer 26 november 2017- een jaarlijks hoogtepunt van onze activiteiten. Voor velen was het ook weer een afronding van de diverse Herdenkingen van velerlei organisaties door het jaar heen.

Dit keer verzorgde Alexander Rinnooy Kan de Hannie Schaftlezing. Rinnooy Kan is een voor velen bekend gezicht, die zijn sporen verdiende in zowel bedrijfsleven, politiek, wetenschap en kunst en cultuur.

Foto: Alexander Rinnooy Kan en Jeroen Pliester

De Herdenking 2017

Wederom mochten wij ons verheugen op een volle Groenmarktkerk. Meer dan 300 mensen, vanuit Haarlem, Nederland en diverse omliggende landen hadden zich naar de kerk begeven. In kleine kring had er eerder op de ochtend al een

Foto: kranslegging op de Eerebegraafplaats

sobere plechtigheid, met kranslegging, plaatsgevonden op de Eerebegraafplaats te Bloemen-daal, met onder meer ook een zeer jeugdige kranslegger. Altijd weer indrukwekkend. De locatie, de elementen en de gedachten die bij allen teruggaan naar 1945, toen Hannie Schaft, moederziel alleen –zonder haar verzetskameraden- in de duinen het leven liet.

Freddie Dekker-
Oversteegen was wederom
bij de Herdenking in de
kerk. Still going strong.

In het voorprogramma van de Herdenking kwam verder de actualiteit van uitsluiting aan de orde. Met daarbij de vraag of wel of niet in actie komen, terwijl het voor velen duidelijk is dat er bepaalde structurele misstanden. Denk hierbij aan het pesten van medeleerlingen of collega's en de hele #MeToo problematiek.

Nog concreter gezegd: er zijn duizenden redenen om niets te doen, en vaak maar één reden om juist wel wat te doen, als het er echt op aan komt. Als het gaat over uitsluiting en onderdrukking, op basis van geslacht, politieke overtuiging, kleur, geloof of wat dan ook, blijft dit gedrag bestaan zolang als wij –de grote meerderheid- niets doen. Maar al te vaak blijkt dat verandering wel kan. Van uitsluiten naar inclusiviteit. Als een het voortouw kan nemen, kunnen 2 dat ook, of 3 of 5. Dat is de kracht van het corrigerend collectief.

Voorafgaand aan de Hannie Schaflezing maakte een gezamenlijk optreden van het Haarlems Kinderkoor en het Koninklijk Haarlems Mannenkoor Zang en Vriendschap grote indruk. Een samenspel van de jongste en de gevorderde generaties. De kracht van verbinding in optima forma.

Aliza Farber en Benjamin Farber verzorgden –los van elkaar- solo optredens. Wereld talenten, die nogmaals de kracht van muziek en de jeugd op prachtige wijze illustreerden.

De Hannie Schaflezing

Alexander Rinnooy Kan –titel van de lezing: 'De actualiteit van Hannie Schaft'- hield een stevig betoog over vrijheid in de meest brede zin. De kracht maar ook de uitdagingen van de democratie.

“Democratie is geen rustig bezit, maar voor velen nog steeds een gekoesterde wens en voor ons allen een permanente opdracht”

Hij lardeerde zijn verhaal met verhalen uit eigen familie. Over een tante die meehielp in het verzet en ook over zijn vader, wiens oorlogsdagboeken hij pas na zijn overlijden ontdekte. Op de laatste pagina, d.d. 5 mei 1945, stond maar één woord:

VRIJ

“Het ontroert mij nog steeds. Ik dacht toen en denk nu weer: dat is natuurlijk na die vele volgeschreven pagina’s toch de kern. Vrijheid. De vrijheid om te kunnen zeggen, denken, lezen, zien, horen, meemaken wat je wilt: om het ermee eens of oneens te zijn, om je eraan te ergeren of om op zoek te gaan naar medestanders, om er hardop iets van te vinden of er eerst eens een nachtje over te slapen.”

Foto: kranslegging in het Kenaupark bij het monument 'Vrouw in het verzet'

Rinnooy Kan plaatste zaken in een nog veel breder perspectief. Het is uitgebreid terug te lezen op onze website, waar de volledige tekst van de lezing is gepubliceerd. Ook vindt u daar een video van de integrale lezing.

De lezing gaf en geeft veel stof tot nadenken. Reflectie, zo broodnodig in deze tijd van instant meningen en veel gepraat en helaas ook vaak als het er echt toe doet te weinig actie.

Doorgaan met onze gezamenlijke missie

Dit jaar 2018 is door het 4 en 5 mei Comité uitgeroepen tot het Jaar van Verzet. Een extra reden voor ons om ons ook dit jaar weer in te zetten voor onze gezamenlijk missie, ja, ook die van u. Opkomen voor vrijheid, in actie komen tegen uitsluiting in al zijn vormen en daarmee het blijvend verbinden van mensen, die in al hun verscheidenheid onze –ondanks alle omissies– mooie samenleving vormen.

U blijft van ons horen. Zet alvast de Herdenking 2018 op zondag 25 november 2018 in uw agenda. Het belooft een bijzondere Herdenking te worden, passend bij dit speciale Jaar van Verzet.

Jeroen Pliester, Voorzitter

Foto: tocht naar de kranslegging in het Kenaupark

Overleden Philine Polak

Joodse vriendin van Hannie Schaft

Op 17 maart jl. is Philine (geboren in 1921) overleden.

Drie vriendinnen, Philine, Hannie en Sonja Frenk, studeerden met elkaar aan de Universiteit van Amsterdam en trokken veel samen op. Hannie is kwaad als haar vriendinnen te maken krijgen met

anti-joodse maatregelen. Philine en Sonja krijgen een J in hun persoonsbewijs en in 1942 moeten ze een jodenster dragen. Hannie steelt voor hen persoonsbewijzen en regelt een onderduikadres... thuis bij haar ouders. Het is Hannies eerste verzetsdaad. Philine overleeft de oorlog en woont de rest van haar leven in de USA. Sonja hield het ondergedoken bestaan niet vol en werd op haar vluchtroute naar Spanje verraden en alsnog op transport gesteld naar Auschwitz waar ze om het leven kwam. Philine verhuisde naar een ander onderduikadres in Amsterdam, nadat het bij de ouders van Hannie Schaft niet meer veilig bleek te zijn.

Het ingrijpende levensverhaal van Philine Lachman-Polak vindt u terug in een interview van het United States Holocaust Memorial Museum; <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn512184>

Ze vertelt daarin uitvoerig over de periode bij de familie Schaft, Hannie en hun vriendschap.

Rust zacht, Philine

1001 vrouwen uit de Nederlandse Geschiedenis

In 2013 verscheen het imposante boek van historica Els Kloek met 1001 vrouwen uit onze geschiedenis. Tien jaar werkte ze met meer dan driehonderd deskundigen aan de biografieën van 1001 beroemde, beruchte, opmerkelijke, geliefde, slechte en invloedrijke

vrouwen. Het resultaat is een monumentaal naslagwerk, dat leest als een spannende dwarsdoorsnede van 1000 jaar Nederlandse geschiedenis. Misschien kent u het, misschien (nog) niet. Een overzicht vanuit de middeleeuwen tot de twintigste eeuw. Sla het boek open op pagina 1439 en dan leest u in een notendop over Hannie Schaft; haar jeugd, de oorlog en de tijd er na. Ook vindt u in het naslagwerk diverse ander vrouwelijke verzetsstrijdsters. Op de allerlaatste bladzijde staat een mooie quote van alle tijden van Joke Smit 'zusters, wees moedig, scherpzinnig, eendrachtig'.

Meer informatie vindt u op de website www.1001-vrouwen.nl

Waarde lezers en waarde donateurs,

Het is al weer even geleden, maar wij kijken terug op een goed jaar en een betekenisvolle herdenking. Met vereende krachten zijn wij er in geslaagd Hannie Schaft op een mooie en indrukwekkende wijze te gedenken. Met dank aan velen! Niet in de laatste plaats u als donateur van wie er jaarlijks ook velen aanwezig zijn. Wij zijn bijzonder verheugd met uw loyale steun. Mede door uw enthousiaste reacties zijn wij ook gesteund in onze gedachte ons werk voor te zetten. Alles waar Hannie Schaft voor stond moeten wij door blijven geven aan volgende generaties. Het 'herdenken & inspireren' doen we op verschillende manieren. Zo zijn we aanwezig op diverse (nationaal en internationaal) herdenkingsactiviteiten, onderhouden we contacten met vele organisaties in het netwerk, ontplooiën we nieuwe activiteiten op social media (naast onze website). In het bijzonder zijn we samen met de gemeente Haarlem gestart met initiatieven richting het onderwijs. De Hannie Schaft boom in het Kenaupark speelt hierin een prominente rol. Al deze initiatieven vragen tijd en geld. Wij hopen dat wij ook dit jaar weer op uw steun mogen rekenen. Dank!

Ivo Kuipers, Penningmeester

Het verhaal van Luub en Kerstin Hoogenkamp over 'de Hannie Schaft fietsroute'

Het is alweer een jaar geleden dat ik de Hannie Schaft fietsroute heb gefietst. Een bijzonder indrukwekkende route met de Eerebegraafplaats als hoogtepunt. Op de erebegraafplaats word je stil van de indrukken. Lopende langs de graven besef je hoeveel verzetsmensen er vooral in die laatste oorlogsmaanden zijn omgekomen in een oorlog die voor de bezetter al lang verloren was. Maar ook op andere punten sta je stil. Hoewel op de meeste plaatsen weinig herinnerd aan dat wat daar tijdens de oorlog gebeurt is, is het indrukwekkend als je beseft wat daar door eenvoudige mensen is gedaan voor onze vrijheid die tegenwoordig zo vanzelfsprekend lijkt. Ik neem u graag even mee in hoe het ertoe gekomen is dat ik de Hannie Schaft fietsroute heb gefietst.

Ik ben geboren in 1963. Duidelijk na de oorlog. Maar wel een generatie die vroeg in de familie: wat deed jij in de oorlog? Ook de generatie die op school veel leerde over de oorlog. Hoewel dat beeld in die tijd nog wel behoorlijk zwart-wit was, je was goed of je was fout. Mijn interesse voor de oorlog was daarmee al vroeg gewekt. In 1989 heb ik mijn vrouw leren kennen tijdens een vakantie in Oostenrijk. Wij kwamen aan de praat, spraken over van alles en nog wat en werden

verliefd. Na de vakantie hebben we elkaar geschreven en ben ik naar haar toe gereisd. Met de trein, 9 uur onderweg. Want ..... de vrouw op wie ik verliefd was, is Duitse. Geboren in 1966, dus ook duidelijk na de oorlog. Maar daar werd niet gesproken over de oorlog.

In de loop der tijd heb ik bij mijn vrouw de interesse in de oorlog verder aangewakkerd. Zelf ben ik gaan relativieren, kwam tot het inzicht dat er in Duitsland veel meer verzet was dan ik altijd gedacht had. Zo'n 2 jaar geleden hebben mijn vrouw en ik samen naar 'Het meisje met het rode haar' gekeken. Mijn vrouw was gefascineerd door de persoon Hannie Schaft. Ze is aansluitend gaan zoeken naar alles wat ze over haar kon vinden en kwam zo ook op jullie website. Daar ook vond zij het boekje met de Hannie Schaft fietsroute. Omdat ik een fervent fietser ben heeft zij dat voor mij gekocht. Mijn dankbetuiging voor niet alleen de fietsroute, maar ook voor al het andere dat jullie doen om de herinnering aan Hannie Schaft levendig te houden. Want het is belangrijk om de mensen te blijven herdenken die voor onze vrijheid vaak met hun leven hebben betaald.

*Het hele verhaal van Luub en Kerstin is te lezen op de website www.hannieschaft.nl
Wilt u ook de Hannie Schaft route fietsen?
Kijk dan op <https://hannieschaft.nl/product/fietsen-langs-het-verzet/>*

Bezoekt u de Eerebegraafplaats in de duinen bij Bloemendaal?

Tip; maak gebruik van de gratis app

De Eerebegraafplaats heeft sinds 22 april 2016 een informatieve app die gratis is te downloaden via Apple App Store of Google Play Store onder de naam Eerebegraafplaats.

De app bestaat uit drie onderdelen:

- Elf "points of interest" waar u informatie kunt vinden over geschiedenis, ontwerp, materiaalgebruik en verschillende onderdelen van de Eerebegraafplaats.
- 372 biografieën met foto van alle verzetsstrijders die op de Eerebegraafplaats begraven zijn.
- Twee wandelingen naar gedenksteden in de duinen waar meteen na de bevrijding grafkuilen zijn gevonden van gefusilleerde verzetsstrijders.

Expositie 'Vrouwen in verzet' van Haarlem naar Vught

De succesvolle expositie over Hannie, Truus en Freddie in het Haarlems Museum reist door Kamp Vught. Vanaf 24 maart is de expositie te zien in het Herdenkingscentrum van Nationaal Monument Kamp Vught.

Meer informatie vindt u op de website www.nmkampvught.nl

Dank aan ... Koninklijk Haarlems Mannenkoor 'Zang & Vriendschap'

Tijdens de Herdenking was het Haarlems Mannenkoor, bestaande uit zo'n 75 leden, al een aantal keren onderdeel van het programma. Wist u dat dit een van de oudste mannenkoren is in Nederland? *Meer leest en hoort u daarover op de website www.zangenvriendschap.nl*

Het Bestuur van de Nationale Hannie Schaft Stichting waardeert de betrokkenheid van het mannenkoor enorm en alle andere vrijwilligers om gezamenlijk de Herdenking vorm en inhoud te geven!

Colofon

Nationale Hannie Schaft Stichting

Opgericht 3 juni 1996

Bewust worden door herdenken

Hannie Schaft – 'het meisje met het rode haar' – kwam in verzet tegen onderdrukking van anderen. Ze was een van de weinige vrouwelijke leden van het gewapend verzet en gaf op jonge leeftijd haar leven voor de vrijheid. Zij is een blijvende inspiratiebron voor allen die opkomen voor de vrijheid en strijden tegen onrecht, fascisme en racisme.

Vrijheid is nooit vanzelfsprekend. Het is de verantwoordelijkheid van ons allen om in verzet te komen tegen wie de vrijheid ondermijnt en mensen wil uitsluiten.

De Nationale Hannie Schaft Stichting wil de strijd van Hannie Schaft herdenken en bewustwording bij nieuwe generaties stimuleren. De stichting organiseert jaarlijks de Nationale Hannie Schaft Herdenking en de Hannie Schaftlezing.

Dank

De Stichting wordt financieel gesteund door de gemeente Haarlem, het Nationaal Comité 4 en 5 mei en uw donaties.

Samenwerking met

Bureau Discriminatiezaken Kennemerland
Bond Oud-Illegale Werkers Haarlem
Landelijk Steunpunt Gastprekers WO II
COVVS

Erelid

Paul Elzinga

Comité van Aanbeveling

Job Cohen
Jan Kamminga
Joost Röselaers
Bernt Schneiders
Mirjam Sterk
Sanne Vogel
Paul Witteman

Financiële bijdragen

IBAN NL93 INGB 0004 9782 29 t.n.v. Nationale Hannie Schaft Stichting Haarlem

Bestuur

Jeroen Pliester, voorzitter
Ivo Kuipers, penningmeester
Anneke Burger-Tebbens Toringa, secretaris
Mieke Benda
Hester Hospes
Ron Hogenboom
Frits de Vries

Secretariaat

Nationale Hannie Schaft Stichting
Postbus 3178
2001 DD HAARLEM
info@hannieschaft.nl

Website

www.hannieschaft.nl